

"וביום השמיני, ימול בשר ערלתו"¹.

מצות מילה כבר ניתנה לאברהם אבינו², ומדוע נשנית כאן?

כבר כתב ספר החינוך³ את היסוד בדבר: והרבה מצות כמו כן נכפלו במקומות הרבה בתורה, **וכולן לצורך**, כמו שפירשום חכמים זכרונם לברכה.

ופירש החזקוני עה"פ שמצוה זו נשנית ללמד **אפילו בשבת**, פירושו שמצות המילה דוחה את השבת.

וא"ת שנלמד זאת ממקום ראשון אצל אברהם אבינו? תירץ האור החיים הק"ד⁴, שאין מקום שיצוה ה' לאברהם למול אפילו בשבת, כי הוא מעצמו כן יעשה... ותידחה שבת מלפני מילה, כי מילה הוא מצוה שנצטוה בה ושבת היא מצוה שלא נצטוה בה כל עיקר... אבל **ישראל מצווים על שמירת שבת ולכן הוצרך הכתוב לצוות על המילה שתדחה את השבת**.

להלן ידונו השאלות:

- א. מתי מילה דוחה שבת?
- ב. האם ההלכה זהה לגבי יום טוב?
- ג. מהו הדין לגבי יום טוב שני של גלויות?
- ד. האם אדם שלא מל מעולם יכול למול בשבת / ביו"ט?

נתיבי עם

סימן שלא סעיף ד. מילה שלא בזמנה^(א) אינה דוחה שבת, וגם יו"ט אינה דוחה כמ"ש^(ב) ביו"ד סי' רס"ו⁵ דמה שאסור בזה אסור בזה⁶.

^(א) וכמו שכן הדין באדם שלא מל מעולם בסי"ב⁷ דלא ימול בשבת. וכ' ^(ד) הרעק"א⁸ דה"ה ביו"ט לא ימול.

אבל ביו"ט שני של גלויות יש חילוק בין זה לזה:

דלענין מילה שלא בזמנה - קי"ל ^(ה) ביו"ד שם, **שלא ימול** גם ביו"ט שני ש"ג;⁽¹⁾ ולגבי אדם שלא מל מעולם - מסיק שם¹⁷ הברכ"י, **שיכול למול** ביו"ט שני ש"ג.

עלי נתיבים

^(א) מצוות המילה היא למול דווקא ביום השמיני, ולכן היא דוחה את השבת, וכמ"ש: "וביום השמיני, ימול בשר ערלתו", ודרשו חז"ל⁹: אפילו אם יום השמיני ללידת

¹ ויקרא יב, ג.

² בראשית פרק ז.

³ פרשת לך לך מצוה ב.

⁴ ויקרא פרשת תזריע פרק יב פסוק ג.

⁵ סעיף ב.

⁶ ע"פ מ"ש במסכת מגילה דף ז עמוד ב: משנה. אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, וכל שאר הדברים אמרינן **מה שאסור בזה אסור בזה**.

⁷ נראה שהוא ט"ס, שלא נמצא כן בסעיף יב אלא בסעיף י.

⁸ רבי עקיבא אייגר בהערותיו על דברי השו"ע שם סעיף י.

⁹ גמ' שבת דף קלב עמוד א: היינו טעמא דרבי אליעזר: דאמר קרא: "וביום השמיני, ימול בשר ערלתו" - ואפילו בשבת.

התינוק חל בשבת, מצוות המילה דוחה את השבת.

ברם, כל זה נאמר דווקא כאשר המילה נעשית בזמנה, דהיינו ביום השמיני, אבל מילה שלא בזמנה, קרי: מילה שנדחתה מהיום השמיני לימים שלאחריו - כגון במקרה שהתינוק היה חולה - **אינה דוחה שבת**.

ומ"ש "וביום" ודרשו: אפילו בשבת, מתייחס ליום השמיני (מהלידה) בלבד!¹⁰

וכן הדין¹¹ אפילו במקרה של **ספק** אם המילה נחשבת 'שלא בזמנה', והיינו בתינוק שנולד בערב שבת בין השמשות שהוא ספק יום או לילה, אינה דוחה את השבת, וכל שכן אם הוא ודאי שלא בזמנה כנ"ל.

(ב) שו"ע: מילה דוחה **יום טוב** ושבת, בזמנה, אבל שלא בזמנה, **אינה דוחה**.

(ג) שו"ע: אדם שלא מל מעולם - **לא ימול בשבת**, אבל אם מל כבר פעם אחת מותר למול בשבת אפילו אם הוא אבי הבן.

והטעם לזה, כתב השו"ע¹², שמא יקלקל¹³ ונמצא מחלל שבת.

(ד) בתחילה כתב על דין השו"ע לגבי אדם שלא מל מעולם וכו', וז"ל: **מסתפקנא** אם גם ביום טוב הדין כן (שלא ימול) או ביום טוב שרי.

ובהמשך דבריו מוכיח מדברי התוספות¹⁴, שכתבו **שאיין** אדם מל א"כ הוא בקי בכך, הרי שמשמע מדבריהם רק שאין דרך בכך, אבל **איסורא אין כאן**.

ועוד מוכיח מהר"ן¹⁵ שטרח ליתן טעם לזה שלא גזרו על מילה בשבת 'שמא ילך אצל בקי'. הרי משמע מדבריו שלא ס"ל לדינא דהמרדכי¹⁶, **וא"כ יש לסמוך על זה ביום טוב, דאינו מפורש לאיסור בשו"ע**.

היוצא מדבריו¹⁷, שאדם שלא מל מעולם יכול לסמוך על הראיות הנ"ל ולמול ביו"ט. ואנכי נותרתי בצ"ע בדברי הנתיבי-עם שהביא בשמו היפך הדברים. ואולי התכוון למ"ש הפתחי תשובה¹⁸ בשם הגאון מהר"ר יונתן זצ"ל¹⁹ שהוא הדין **שאיין למול** ביו"ט (כמו בשבת).

¹⁰ משנה ברורה סימן שלד ס"ק יב.

¹¹ כ"כ עולת שבת על השו"ע ס"ק ד.

¹² יורה דעה הלכות מילה סימן רסו סעיף ז.

¹³ כי מדובר במוהל שלא רכש עדיין ניסיון מספיק באומנות המילה ולכן יש חשש לתקלות.

¹⁴ מסכת מגילה דף ד ע"ב ד"ה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים - אבל מילה בשבת אין לדחות, דהא חמירא, שכן נכרתו עליה י"ג בריתות; וגם **אין אדם מל אלא אם כן הוי בקי, דסכנה יש בדבר**.

¹⁵ על הרי"ף מסכת ראש השנה דף ח עמוד א וז"ל: וא"ת, מאי שנא הני (שופר, מגילה) דגזרינן, **ומאי שנא מילה דשריא בשבת ולא גזרינן שמא יעביר תינוק או אזמל ד' אמות ברה"ר?** י"ל, דהני שאני, לפי שהכל טרודין בהם ולא מדכר חד אחבריה, מה שא"כ במילה.

¹⁶ עיי"ש בתחילת דברי הגרעק"א.

¹⁷ וכ"כ בשער הציון סימן שלא ס"ק כו ד'הפחד יצחק' מקל גם בזה, **וכן מצדד הגאון ר' עקיבא איגר בחידושו**.

¹⁸ יו"ד שם ס"ק ו.

¹⁹ בחידושו על הלכות י"ט להרמב"ם פ"ב הלכה ד'.

והמשנה ברורה²⁰ **לא הכריע** בדבר אלא כתב שביו"ט ראשון, יש דעות בין האחרונים (ומשמע שהמיקל יש לו על מה שיסמוך והמחמיר תע"ב), אך אם הוא יודע בעצמו שיכול למול ואין מוהל אחר, **בודאי אין להחמיר**.

▪ האם הדין ישתנה במקום שמוהל מומחה עומד על גביו?

דן בזה החיד"א²¹ והעלה למסקנה, שאפילו אם מוהל מומחה עומד (משגיח) על גבי מי שלא מל מעולם – אסור!

אבל אם **מל פעם אחת** (דלא חשיב 'לא מל מעולם') ומומחה עומד על גביו²², מותר. ואין לחלק בשני הדינים האלה בין שבת ליו"ט.

(ה) בסעיף ח: מי שנולד בין השמשות, שהוא ספק יום ספק לילה, מונין מן הלילה ונימול לתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם נולד ערב שבת בין השמשות, אינו דוחה את השבת, שאין דוחין את השבת מספק. וכן אינו דוחה יום טוב מספק, **ואפילו יום טוב שני של גלויות**.

הרי לך שדין אחד הוא לשבת, ליו"ט וכן ליו"ט שני של גלויות שמילת **ספק** 'שלא בזמנה' אינה דוחה את השבת ולא את יו"ט, וכל שכן אם הוא **ודאי** 'שלא בזמנה' **שאינה דוחה** את השבת ולא את יו"ט.

השו"ע פסק כשיטת הרא"ש²³ וז"ל: יום טוב **אינה דוחה** אלא בזמנה בלבד. וכ"כ הטור²⁴ בשם אביו הרא"ש.

הרמב"ם²⁵ חילק בין שני הימים וז"ל: וכל מי שאינו דוחה את השבת, אינו דוחה את יום טוב ראשון, **ודוחה את יום טוב שני**. וכ"פ הש"ך²⁶ שהעיקר כהרמב"ם וכן הוא ג"כ דעת הסמ"ג (עשין כ"ח ד' קט"ו) והכל בו (סימן ע"ג) וכן נראה דעת הברטנורה שכתב שרק ביום שני של ראש השנה אסור למול שלא בזמנה דקדושה אחת היא, ולא ביום טוב שני של גלויות ששתי קדושות הן. וכן הכריעו עוד אחרונים²⁷.

ואמנם יש שנהגו כמנהג האחרון וכפי המסורת שבידם למול ביו"ט שני של גלויות, אבל המנהג הפשוט הוא כפי המנהג הראשון הנ"ל כדברי הטור והשו"ע וכפי שהכריעו רבים מגדולי הפוסקים²⁸, שמילה שאינה בזמנה אינה דוחה יו"ט שני של גלויות ואסור למול.

²⁰ או"ח שלא ס"ק לו.

²¹ בשו"ר ברכה יו"ד שם אות ב.

²² לפי השו"ע בסעיף י שכתב: שאם מל פעם אחת, מותר, משמע שאפילו אם **לא** עומד מומחה על גביו, מותר.

²³ מסכת שבת פרק יט סימן א.

²⁴ יורה דעה שם.

²⁵ הלכות מילה פרק א הלכה טו.

²⁶ יו"ד שם, ס"ק ח.

²⁷ ראה בפס"ת על או"ח סימן שלא הערה 64, שכן הכריעו להקל בסידור יעב"ץ (אות מ"ג), חכמת אדם כלל קמ"ט סעי' ו', ובשו"ת נודע ביהודה או"ח מהדו"ק סי' ל' **שהמיקל כהרמב"ם אין מוחין בידו**, סידור דרך החיים (סי' רל"א סעי' ב'), שו"ת אבני נזר או"ח סי' שצ"ב.

²⁸ פס"ת שם הערה 65 הביא רשימה חלקית של הפוסקים: הלבוש יו"ד שם, שו"ת חת"ס יו"ד סי' ר"ג, שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' רע"א, שו"ת בית יצחק או"ח סי' מ"ב, ובכה"ח ס"ק כ"ט כתב דשב

מקרא שבסדרא

סדר תנ"ך

בְּרִית מִלָּה

וכן פסק החיד"א²⁹: מילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת, וה"ה **דאינה דוחה יו"ט שני של גלויות**³⁰.

וכ"כ הפתחי תשובה³¹ בשם החת"ס³² שהאריך בענין זה והעלה בהחלט **להחמיר כהרא"ש**. וכהסכמת התשב"ץ²⁰ שראה דברי הרמב"ם וסמ"ג והסכים עם הרא"ש. והש"ך לא ראה אותה תשובה, **וכל היכא שדברי הראשונים נעלמו מעיני האחרונים, הלכה כראשונים**.

▪ תושב חו"ל **שנמצא בא"י** והגיע עת מילת בנו שלא בזמנו ביו"ט שני – האם דוחה יו"ט וימול את בנו?

מובא בפס"ת³³ שבמקרה כזה, ימולו את הבן **ע"י מוהל תושב ישראל** שלא חוגג יו"ט שני וחשיב אצלו כיום חול.

וכך יעשה דוקא אם נמצא אבי הבן כאן בארץ ישראל, משא"כ אם נמצא ביו"ט שני במקומו בחו"ל, לא ימול את הבן ביו"ט ואפילו ע"י מוהל תושב ישראל (שנמצא שם בביקור וכיו"ב).

⁽¹⁾ וכ"פ במשנה ברורה (שם¹⁶) שאם הוא יום טוב שני של גלויות, **בודאי יש להקל**.

▪ סיכום:

שבת	יו"ט	יו"ט שני
מילה בזמנה (בשמיני)	דוחה (וימול בשבת וביו"ט)	
מילה שלא בזמנה	לא דוחה (לא שבת ולא יו"ט)	
ספק "שלא בזמנה"		
אדם שלא מל מעולם	לא ימול	מחלוקת - (והמיקל יש לו ע"מ לסמוך והמחמיר תע"ב), ואם יודע למול ואין מוהל אחר, בודאי אין להחמיר בודאי יש להקל ויכול למול

אברהם תורגמן, אפרת

ואל תעשה עדיף ושכן עמא דבר, **וכן מובא בספרי המלקטים בשם כל גדולי ההוראה דזמנינו שכן ההוראה הלכה למעשה**.

²⁹ ברכי יוסף אורח חיים סימן שלא ג. דין ד.

³⁰ ע"פ דברי הרשב"ץ בתשובה ח"ג סימן רפ"ד. וכתב שם בהערה א, שאע"פ שהרמב"ם חולק, נקטינן כהרשב"ץ.

³¹ יו"ד שם ס"ק ז.

³² תשובות החת"ס סימן ר"נ.

³³ פס"ת שם הערה 66 בשם השדי חמד (אס"ד מערכת יום טוב י' א' אות י') בשם שו"ת ועין אברהם יו"ד סי' כ"א.